

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОПАГАНДА ТА КОНТРПРОПАГАНДА**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія»
«Політологія. Національна безпека»
Спеціальність 052 Політологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол №6 від 30 грудня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Пропаганда та контрпропаганда
Викладач (-і)	Ломака Іванна Іванівна
Контактний телефон викладача	+380975421630
Е-mail викладача	ivanna.lomaka@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	вівторок 15.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Силабус навчальної дисципліни «Пропаганда та контрпропаганда» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія. Національна безпека». Предметом вивчення навчальної дисципліни є сутність, різновиди та способи використання політики держави в ідеологічній сфері, дозволяє дослідити діяльність державних структур в умовах гібридного протистояння. Вивчення пропагандистської та контрпропагандистської роботи країни допомагає приймати важливі політичні, економічні та військові рішення, знаходити приховані взаємозв'язки між явищами, краще розуміти ситуацію в політичній і економічній та військовій сферах. Навчальна дисципліна проблемно пов'язана з дисципліною «Сучасні інформаційні технології» і враховує специфіку підготовки бакалаврів ОПП «Політологія. Національна безпека» Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти першого рівня передбачає вивчення дисципліни «Пропаганда та контрпропаганда» за денною формою навчання в обсязі 90 годин, в тому числі: 12 годин лекцій, 18 години семінарських занять і 60 години самостійної роботи. Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру; результатом засвоєння матеріалу є складання здобувачами вищої освіти першого рівня заліку. Лекційні заняття системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам освіти усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання. Вивчення курсу «Пропаганда та контрпропаганда» передбачає засвоєння теоретичного матеріалу та формування практичних навичок. Важливо сформувані у студентів систему теоретичних знань про сутність, зміст та механізм виявлення методів політичної пропаганди та організації заходів контрпропаганди; організації та впровадження інформаційних кампаній через сучасні засоби масової інформації та комунікації; займатися плануванням, підтримкою та управлінням пропагандистського супроводу політичних кампаній та зовнішньої політики України; аналізувати внутрішні та зовнішні складові процесів виявлення та протидії гібридним загрозам, їх роль та важливість в контексті захисту національної безпеки держави; виявляти ознаки та факти ворожого гібридного впливу, як загрози національній безпеці; аналізувати комплексну природу, складність, логіку і закономірності гібридних загроз; використовувати досвід держав-членів НАТО та інших провідних зарубіжних країн із захисту національної безпеки держави в умовах гібридних загроз; забезпечувати громадську стійкість та	

безперервність професійної діяльності в умовах гібридних загроз.

Проведення *практичних та семінарських занять* має на меті надати здобувачам вищої освіти першого рівня навички практичного застосування набутих під час лекцій теоретичних знань про поняття, зміст, складові та суб'єкти забезпечення основних сфер національної безпеки (воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної та кібербезпеки) під час організації професійної діяльності. Критично аналізувати й оцінювати чинну державну політику країни, суспільно-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Налагоджувати співпрацю з представниками різних професійних груп та громад, використовувати стратегії індивідуальної та колективної взаємодії.

Самостійна робота здобувачів освіти є невід'ємною складовою частиною навчального процесу. Основна мета самостійної роботи – засвоєння навчального матеріалу, передбаченого програмою курсу і не охопленого іншими видами занять – лекційними, семінарськими тощо. Самостійна робота здобувачів освіти сприяє розвитку критичного мислення та формування навичок цілеспрямованої самостійної роботи з літературними джерелами, нормативними документами, інформацією в цілому та вміння на їх основі аналізувати та вирішувати проблемні питання і робити власні висновки та обґрунтування як теоретичного, так і практичного характеру.

Опанувавши курс, здобувачі вищої освіти мають вміти використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності; використовувати понятійно-категоріальний апарат загальної теорії проведення пропаганди політичних ідеологій в країнах світу; особливості технологій агітації в авторитарних, тоталітарних та демократичних країнах; технології та інструментарій політичної пропаганди; основні категорії пропаганди та їх використання на практиці у вигляді ідеологем; специфіку основних ідеологем сучасної російської пропаганди; • генезу основних пропагандистських наративів Росії; • особливості української контрпропаганди в умовах російсько-української війни; методи пропаганди в сучасному інформаційному суспільстві.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Пропаганда та контрпропаганда» є сформувати у студентів систему теоретичних знань про сутність, закласти теоретичний фундамент для розуміння та аналізу проблем, що відносять до сфери зовнішньої політики держав, а також навчити застосовувати свої знання у виконанні практичних завдань. «Пропаганда і контрпропаганда»: на основі концептуальних засад зовнішньополітичної пропаганди як комунікативної стратегії управління інформаційними потоками, надати студентам знання про процес інституціоналізації та становлення офіційного урядового апарату зовнішньополітичної пропаганди, допомогти зрозуміти практику пропаганди політичних ідеологій в різних країнах світу.

Основними цілями вивчення дисципліни є формування розвинути та удосконалити теоретичні знання і практичні навички, ознайомити з практикою пропаганди політичних ідеологій в різних країнах світу та різних політичних режимах; розглянути особливості технологій агітації в авторитарних, тоталітарних та демократичних країнах; ознайомитись з технологіями та інструментаріями політичної пропаганди; методами пропаганди в сучасному інформаційному суспільстві.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральні компетентності:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній та безпековій сферах, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності:

ЗК1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК2. Здатність оцінювати результати професійної діяльності та забезпечувати її якість, бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК4. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, орієнтуватися в проблемах суспільно-політичного життя.

ЗК8. Здатність до навчання протягом усього життя, самостійного здобування нових фахових знань з використанням різних джерел інформації та формулювання логічних висновків.

Фахові компетентності:

СК1. Здатність використовувати категоріально-понятійний апарат сучасної політичної науки, загальної теорії національної безпеки, структуру, принципи забезпечення національної безпеки.

РН1. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

СК7. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності, зокрема, з урахуванням потреб забезпечення сфер національної безпеки держави.

СК13. Здатність побудувати ефективну систему інформаційно-аналітичного забезпечення підтримки прийняття рішень щодо запобігання, протидії та нейтралізації загроз національній безпеці.

РН1. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності

РН10. Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

РН15. Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

5. Організація навчання**Обсяг навчальної дисципліни**

Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
8	052 Політологія	4	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Теоретичні та прикладні аспекти пропаганди	2		5
Тема 2. Методика та методологія вивчення аудиторії пропагандистського впливу	2		5

Тема 3. Прийоми, типи та методи пропаганди.		2		5
Тема 4. Пропаганда як соціально-комунікативна технологія. Специфіка використання технологій пропаганди.		2		5
Тема 5. Військова пропаганда і пропаганда війни. Процес ведення пропаганди в умовах війни.		2		5
Тема 6. Контрпропаганда як форма пропагандистського впливу.		2		5
Тема 7. Сутність пропаганди: основні поняття, елементи та відмінність від інформації			2	5
Тема 8. Історія пропаганди: еволюція та основні етапи розвитку			2	5
Тема 9. Пропаганда в цифрову епоху: роль медіа, соціальних мереж та алгоритмів			2	5
Тема 10. Сутність контрпропаганди: основні поняття, елементи та відмінність від пропаганди			2	5
Тема 11. Історія контрпропаганди: еволюція, ключові етапи та приклади застосування			2	5
Тема 12. Законодавче регулювання пропаганди та контрпропаганди в Україні: нормативно-правові акти, відповідальність та механізми контролю			2	5
Тема 13. Інформаційна безпека, протидія дезінформації та роль пропаганди у забезпеченні державних інтересів			2	
Тема 14. Міжнародний досвід боротьби з пропагандою та контрпропагандою: інформаційні стратегії НАТО, ЄС, США та авторитарних режимів			2	
Тема 15. Захист проєктів. Контрольна робота.			2	
ЗАГ:		12	18	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 30 балів; 2) написання контрольної письмової роботи – 10 балів; 3) виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру – 10 балів (з них 5 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення). 4) написання підсумкової роботи (тестування) – 50 балів. Загальна кількість – 100 балів.			
	Сума балів за	Оцінка	Оцінка за національною	Оцінка за національною шкалою. Для заліку

	всі види навчальної діяльності	ECTS	шкалою. Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	
	90 – 00	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	зараховано
	70 – 79	C	добре	зараховано
	60 – 69	D	задовільно	зараховано
	50 – 59	E	задовільно	зараховано
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмових робіт	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: – виявлення розуміння сутності понять і термінів – 3 бали; – вміння структурувати основні принципи та методи дослідження – 4 бали; – знання теоретичних засад, завдань, методів – 3 бали; Загальна кількість – 10 балів.			
Семінарські	На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань,			

заняття	продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 26 до 100 балів. 90 - 100 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається. 80 – 89 балів за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів 70 -79 балів – за повну відповідь із наведенням двох прикладів проте з однією-двома змістовими неточностями. 50 -69 балів – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд змістових неточностей чи невірно наведені приклади або їх відсутність. 26 -49 балів – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи відсутність взагалі. При переведенні в бали в сумі можна набрати 30 балів. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент, який не виконав завдання, що виносилися на самостійну роботу, в установленний термін та отримав менше 30% за поточний контроль направляється на талон №2. До того часу, він має виконати/доопрацювати завдання та подати їх на перевірку викладачу.
Підсумковий контроль	Форма контролю - залік; Форма здачі - письмова; Підсумковий тест складається з 50 завдань, виконання яких демонструє рівень теоретичних знань та сформованості у студентів практичних навичок і вмінь. Правильний варіант відповіді оцінюється в 1 бал.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: студент зобов'язаний добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, які виносяться на практичні заняття та самостійну роботу. вчасно виконати письмове завдання (підготовка реферату; виконати підсумковий тест у зазначений день. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшета чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання

письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнення без поважної причини, що передбачено Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Студенти мають можливість відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача кожного вівторка о 15.00.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань. системі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах самоосвіти Prometheus, Ed Era, Coursera, Udemy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

8. Рекомендована література

Базова:

1. Thomson O - Historia propagandy. – Warszawa, 1999. – 495 s.
2. Давидюк. М. Як працює путінська пропаганда. – К., 2016. – 200 с.
3. Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. – Х., 2022. – 384 с.
4. Бернейс Е. Пропаганда. – К., 2020. – 128 с.
5. Діпфейк та дезінформація : практ. посіб. / Агнешка М. Вальорска ; пер. з нім. В.Олійника. К. : Академія української преси ; Центр Вільної Преси, 2020. 36 с.

Додаткова:

1. Лиліо Т. Ідеологеми сучасної антитерористичної пропаганди // Пам'ять століть. – 2004. – Ч.5-6. – С. 197-205.

2. Krzysztof Kłopotowski. „New York Times” naprawia świat // Rzeczpospolita. – 2002. – 9 listopada.
3. Dawid Warszawski. Czy „New York Times” naprawia świat? // Rzeczpospolita. – 2002. – 23 listopada.
4. Krzysztof Kłopotowski. Misja, nie spisek? // Rzeczpospolita. – 2002. – 7 grudnia.
5. Olędzki J. Komunikowanie w świecie. Narzędzia, teorie, unormowania. – Warszawa, 1998. – 291 s.
6. Чернишов Д. Як люди думають. – К., 2019. – 272 с.
7. Лильо Т. Ідеологеми сучасної журналістики: теорія і практика (чи можливе світотворення поза світоглядним контекстом?) // Вісник Львівського університету. – Серія журналістики. 2006. Вип. 28. С. 111-117.
6. Гончарук-Чолач Т., Джугла Н. Теорія та практика політичної пропаганди. Підручник. – К: Ліра- К, 2020. – 254 с.
7. Ревізія історії. Російська історична пропаганда та Україна. Київ : К.І.С., 2019. 99 с
8. Вітюк Н. Особливості дискурсу політичної пропаганди в умовах інформаційно-психологічної війни. Збірник наукових праць: психологія. № 24 (2019). DOI: <https://doi.org/10.15330/psp.24.29-38>
9. Пропаганда та маніпуляції у міжнародному просторі: дистанційний курс. Портал дистанційного навчання ДБТУ. URL: <http://moodle.btu.kharkiv.ua/>
10. Леус В. Демонізація ворога, війна – це мир та інші принципи. Розібрали, як працює російська пропаганда. 2022. URL: <https://mc.today/najbilshij-vorog-propagandi-intelektuali-os-osnovni-printsipi-zayakimi-pratsyuyut-propagandisti>
11. Ломака І.І., Липчук О.І., Кобець Ю.В. Інформаційна безпека держави: теоретико – методологічні засади та особливості в умовах збройного конфлікту // Регіональні студії № 31, ВД «Гельветика», 2022 р., с. 113 – 119. <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/index.php/31>
12. Політичні міфи та їх вплив на безпеку суспільства//Демократичні трансформації в державах Центрально-Східної Європи та Україні в умовах викликів та загроз : збірник матеріалів Всеукр. наук.- практ. конференції (Світязь, 17–18 травня 2024 р.) / за заг. ред. В. І. Бортнікова, В. В. Бусленка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – с. 79 -83.

Інтернет-джерела:

1. Пропаганда: історія питання <https://uchoose.info/propaganda-istoriya- pytannya/>
2. Теорія ропаганди Леонарда Дуба <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rKZVoZ1SCkMJ:politics.chdu.edu.ua/art icle/view/107070/102039&cd=5&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>
3. Бехтерев Б. Російська пропаганда: теорія останнього ворога <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/19433/2017-08-09-rossyyskaya- propaganda-teoryya- poslednego-vraga/>
4. Концепція пропаганди Жака Елюля <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/kontserptsiya- propagandi.pdf>
5. Бучин О. Ідеологеми та міфологеми http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/21_2018/4.pdf
6. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/>
7. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/>
8. Медіаграмотність. URL: <https://ms.detector.media/>
12. Медіакритика. URL: www.mediakrytyka.info
13. Навчальний курс МедіаДрайвер. URL: <http://mediadrivervonline/>

Інформаційні ресурси

1. <https://www.coursera.org>
2. <https://www.udemy.com/>
3. <https://prometheus.org.ua>
4. <https://www.ed-era.com>
5. <https://www.futurelearn.com>
6. <https://vumonline.ua>

Рекомендовані до опрацювання курси на платформах самоосвіти (або інші на вибір студента).

Prometheus. Інформаційна безпека https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Internews+INFOS101+UA_2021_T3

Prometheus. Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IH101+2021_T3

Prometheus. OSINT – розвідка з відкритих джерел та інформаційна безпека. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+OSINT101+2024_T3

Prometheus. Інформаційні війни. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KNU+102+2015_T2

Prometheus. Медіаграмотність: як не піддаватися маніпуляціям? https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+MEDIA_L101+2022_T3

Prometheus. Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IH101+2021_T3

Prometheus. Інформаційна гігієна під час війни. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHWAR101+2022_T2

Prometheus. Дезінформація: види, інструменти та способи захисту. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+DISINFO101+2021_T2

Prometheus. Основи інформаційної безпеки. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KPI+IS101+2014_T

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://d-learn.pnu.edu.ua/>

Викладач _____ Іванна ЛОМАКА